

4. Геєць В. М. Інновативно-інвестиційний шлях розвитку // Банківська справа. – 2003. – № 4. – С. 3–33.
5. Пригожин А. И. Нововведения: стимулы и препятствия (социальные проблемы инноватики). – М.: Политиздат, 1989. – 187 с.
6. Апопій В. В. Організація торгівлі. Підручник 3-тє вид. / за редакцією Апопій В. В. - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 632 с.
7. Барибіна Я. О. Інвестиційно-інноваційний потенціал у формуванні конкурентоспроможності підприємств системи споживчої кооперації України / Я. О. Барибіна // Вісник Хмельницького національного університету. - 2008. - Т. 2, вип. 23. - С. 219-222. - (Економічні науки).
8. Дідківська Л. І. Тенденції розвитку роздрібних торговельних мереж та їх вплив на конкурентне середовище / Л. І. Дідківська // Актуальні проблеми економіки. - 2006. - № 8. - С. 119-125.
9. Касич А. О. Інноваційно-інвестиційна складова конкурентоспроможності підприємства / А. О. Касич // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. - 2007. - № 1 (21). - С. 49-53.

В статтє предложено использование системы регулирования деятельности предприятия с использованием методики оценки инновационных мероприятий с многоступенчатой структурой. Определено, что главным движущим механизмом развития всех видов инноваций в деятельности торговых предприятий есть рыночная конкуренция

An application of system regulation in enterprise business by using innovative methods of assessment measures for multi-structure is proposed in this paper. The main incentive mechanism for development of all types of innovation in commercial enterprises like market competition is determined.

Рецензент: д.е.н., професор Л. І. Михайлова
Дата надходження до редакції: 12.03.2012 р.

УДК : 658

ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ, ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Д. О. Гуданіч, Первомайський політехнічний інститут Національного університету кораблебудування ім. адмірала Макарова

В статті розглянуто найбільш поширені методи економічної інтеграції підприємств, проаналізовано сучасний стан інтеграційних утворень в Україні та запропоновано комплекс заходів з підвищення їх ефективності.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Економічна інтеграція підприємств, що представлена в сучасних умовах інтегрованими корпоративними структурами (ІКС), є однією з найважливіших тенденцій розвитку економіки. Саме великі структури складають свого роду каркас економічно розвинутих країн і світового господарства взагалі, підвищують макроекономічну регульованість виробництва, забезпечують конкурентоспроможність національної економіки, виступають в якості партнерів виконавчої державної влади з розробки стратегічної лінії в процесі модернізації економіки. Інтегровані корпоративні структури є ефективною формою консолідації інвестиційних ресурсів, наукоємких технологій та виробничого капіталу різних партнерів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведені на Заході дослідження показали різке збільшення питомої ваги інтегрованих структур в світовій економіці. Якщо до початку 50-х років вони складали не більше 25% загального обсягу підприємств, то до середини 90-х – їх кількість зросла до 43-45%, на даний момент ними виробляється до 70% ВВП[1].

Ці загальносвітові тенденції поступово починають проявлятися і в Україні, що за думкою багатьох дослідників Уманців Г.В.[2], Пасічника Т.О.[3], Мильнер Б.[4], Бурлакова Т.В., Беляєва І.Ю. є доволі закономірним, оскільки закріпити позитивні тенденції розвитку національної економіки можуть лише два загальних інститути : держава, що ініціює економічну реформу, і великий бізнес, що формується в її ході.

В Україні необхідність формування ІКС стає все більш актуальною, і пов'язано це в основному з впливом факторів. Але деякі дослідники, що вивчають ІКС, визначенню факторів не приділяють належної уваги. Одні Тарасова Н.В., Уманців Г.В., Бабаш С.І. виокремлюють такі фактори, як дефіцит фінансових ресурсів, низьку конкурентоспроможність продукції, обмежені можливості виходу на світовий ринок, низький рівень розвитку інновацій. Інші автори Ансофф І.[5], Беляєва І.Ю., Берлгоф Е.[6] відмічають транснаціоналізацію економіки, зміцнення міжгалузевої і регіональної кооперації виробництва, загострення конкуренції на світовому ринку.

Формулювання цілей статті. Метою дослід-

дження є розгляд динаміки розвитку українських корпорацій, розробленні комплексу заходів щодо підвищення ефективності інтеграційних утворень в Україні.

Виклад основного матеріалу. Більшість вітчизняних підприємств різних галузей знаходяться все ще в критичному стані і тому, в даних умовах фактори будуть відображати елементи їх проблемної ситуації, що склалися в трансформаційний період. Існують також фактори, що визна-

чають створення ІКС в умовах, коли підприємства працюють стабільно і мають економічне зростання. Такий підхід дозволив доповнити та умовно розділити фактори на ті, що відображають стан сучасної економіки України і фактори, що відображають світові тенденції розвитку економіки (рис.1). Зазначені фактори можна вважати задачами відповідно поточного та перспективного розвитку, вирішувати які і призначені ІКС.



Рис. 1. Фактори, що сприяють створенню ІКС в Україні.

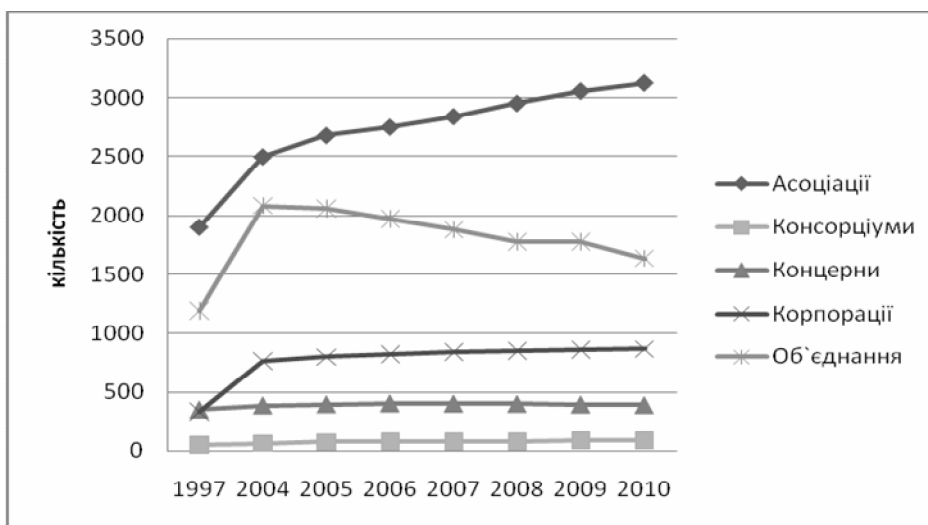


Рис.2. Кількість об'єднань суб'єктів ЄДРПОУ за організаційно-правовими формами господарювання, штук.[7]

На даний момент в Україні створюються різні підприємницькі об'єднання, започатковані як на засадах економічної субординації і контролі, так і на засадах добровільної кооперації. Рисунок 2 свідчить про зростаючі тенденції розвитку процесу інтегрування між господарюючими суб'єктами в Україні.

Збільшення кількості бізнес-груп та об'єднань підприємств в Україні створює ситуацію, за якою стаїлізуються умови конкурентної

боротьби, нівелюється нечесна бізнесова практика та приховані інсайдерські схеми. Посилення конкуренції та інші позитивні зміни в українському бізнес-середовищі потребують від фінансових коаліцій працювати в межах закону та підвищувати свої стандарти відкритості та прозорості. Фінансово-промислові групи та інші об'єднання проявляють підвищену увагу до свого іміджу для використання міжнародних ринків капіталу та забезпечення доступу до більш широкого ринку то-

варів. Об'єднання менших підприємств дедалі активніше відстоюють свої вимоги щодо забезпечення справедливих умов співіснування.

Кількість суб'єктів ЄДРПОУ в Україні станом на 1 жовтня 2010 р. складало 1 247 872 штук, з них 3125 асоціацій, 866 корпорацій, 92 консорціума, 390 концернів та 1634 інших об'єднань юридичних осіб.

В загальній структурі суб'єктів ЄДРПОУ в Україні об'єднанням юридичних осіб на 01.10.2010 р належить 0,5%, що є досить незначною долею. В 1997 р. цей показник складав 0,6%. За період 1997-2010 рр. значних коливань в структурі не спостерігалось. Дані показники свідчать про повільний хід процесів корпоратизації та об'єднання капіталів в Україні.

В Україні найпоширеніше розповсюдження отримали асоціації, як найбільш життєздатна форма організаційно-правового господарювання об'єднань юридичних осіб в умовах ринкової економіки. В складі об'єднань на 01.10.2010 р. вони займають 49% від загальної кількості. Значний відсоток корпорацій – 14% та інших об'єднань юридичних осіб – 29%. Варто відмітити, що в 1997 р. даний розподіл аналогічний.

На відміну від розвинутих індустріальних країн, Україна ще не вийшла на ступінь вертикальної інтеграції і не має того фундаменту, який встановлює для себе економіка вертикально-інтегрованих структур. В країні переважає економіка обособлених підприємств різних галузей, розрізнених шляхом приватної власності, а тому неспроможних працювати на єдині кінцеві результати.

В сучасних умовах ситуації поновлення прогреса виробничих сил нашої країни можливе лише на основі вертикальної інтеграції і корпоративного устрою економіки.

Оптимальна організаційна структура ІКС, як форма підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю підприємств – це структура заснована на взаємодії і взаємодоповненні зв'язків структур управління підприємств, організацій, що входять в неї, та яка дозволяє отримати ефект від інвестиційної діяльності всієї корпоративної структури вище, ніж сумарна результативність при її здійсненні кожною окремою одиницею.

Спираючись на результати досліджень форм і видів ІКС, одним з оптимальних співвідношень форми і виду ІКС для підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю, слід вважати фінансово-промислові групи (ФПГ) на основі вертикальної інтеграції [3].

Вибір ФПГ зумовлений наявністю ряду переваг перед іншими суб'єктами ринку в економічному, фінансовому, правовому та організаційному відношенні:

- відбувається укріплення технологічного ланцюга від видобутку сировини до випуску кінцевої

продукції, посилюється інтегрованість виробництва;

- диверсифікація діяльності надає більшу стійкість підприємствам групи і підвищує конкурентоспроможність їх продукції;

- створюються реальні передумови і можливості для структурної перебудови виробництва;

- з'являються перспективи акумулювання значного капіталу для досягнення поставлених виробничих і фінансових цілей;

- виникають реальні можливості маневрування власними фінансовими ресурсами як в межах самої ФПГ, так і поза нею, розширення масштабів діяльності і сфер впливу;

- підвищується фінансова стійкість групи і здатність з максимальною ефективністю використовувати авансований капітал;

- є можливість створення «м'якої» та «жорсткої» організаційної форми інтеграції, тобто побудови інтегрованої структури договірної та холдингового типу;

- участь підприємств і установ, що відносяться до промислової, фінансово-кредитної, торгівельно-транспортної та науково-дослідницької сфери;

- наявність правового статусу і регулювання законодавчими актами;

- реальна можливість державної підтримки, пріоритетна участь в реалізації державних та міждержавних програм.

Створення і функціонування ФПГ надає можливість вирішувати питання більш ефективного інвестування підприємств за рахунок залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій шляхом концентрації засобів учасників групи, розміщення випусків цінних паперів, отримання кредитів з метою виробництва конкурентоспроможної продукції. Склад і внутрішня організація ФПГ забезпечують оперативність і маневреність в управлінні потоками фінансових ресурсів, як між головною компанією і структурними підрозділами, так і між самими підрозділами.

Організаційна побудова ФПГ відрізняється децентралізацією управління при одночасному підвищенні ефективності організаційних структур окремих ланок, що входять в групу, чітким розподілом повноважень і відповідальності, надійними механізмами прийняття узгоджених управлінських рішень. Така структура управління ФПГ займає проміжне місце між повністю централізованою корпоративною структурою і співробітництвом в чисто ринковому середовищі.

За рахунок впровадження науково-дослідних і конструкторських підрозділів в структуру ФПГ, а відповідно, їх наближення безпосередньо до споживача, скорочуються терміни впровадження науково-технічних розробок у виробництво. Мінімізація витрат і диверсифікація ризиків в ФПГ створюють найбільшу привабливість реалізації інвестиційних проектів.

Джерела підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю тут досить різноманітні:

1. Можливість зменшення транспортних витрат, скорочення кількості виробничих операцій, зменшення витрат по утворенню запасів та інших витрат виробництва.

2. Можливість посилення свого інноваційно-виробничого потенціалу, завдяки налагодженню взаємодії інтегрованих технологій. Поставляючи свою продукцію іншим підрозділам компанії, розробники компонентів отримують можливість удосконалюватись, ознайомлюючись з досягненнями в розробці передового обладнання та бачити результати впровадження на всьому технологічному процесі в межах однієї структури.

3. Можливість організації широкого інформаційного обміну між підрозділами вертикально інтегрованої ФПГ, що дозволяє чітко скоординувати плани і графіки постачання сировини, матеріалів, напівфабрикатів, їх переробки і доставки кінцевої продукції споживачу. В результаті створюються умови для більш повного і стабільного завантаження виробничих потужностей, що сприяє підвищенню ефективності в результаті зменшення простоїв обладнання і скорочення витрат на одиницю виробленої продукції. Вертикальна інтеграція сприяє істотному прискоренню в межах цілісної структури всього циклу руху матеріалів, і відповідно, прискоренню обороту капіталу та окупності інвестиційних витрат.

4. Можливість полегшити планування інвестицій в основні фонди підрозділів структури, оскільки такі інвестиції носять взаємодоповнюючий характер. Це дозволяє зменшити присутній інвестиційний ризик, що, безпосередньо, створює умови по залученню позикового капіталу в вертикально інтегровані структури на більш вигідних умовах.

5. Можливість формування ефективної внутрішньогрупової політики цін. Вона передбачає, що підприємства всередині ФПГ розраховуються між собою за поставлену продукцію не за ринковими цінами, а більш низькими внутрішньогруповими цінами. Відшкодування різниці між ринковими і внутрішньогруповими цінами буде відбуватися після того, як підприємство-споживач здійснить реалізацію своєї продукції. При цьому досягається економія обігових коштів і можливість консолідувати фінансові ресурси підприємств.

Особливе значення в функціонування вертикальних ФПГ належить банківській структурі, як важливому інструменту ефективної інвестиційної діяльності всієї групи. З усіх джерел фінансування підприємств в сучасному ринковому середовищі (нерозподілений прибуток, амортизаційні відрахування, фінансові ринки), використання ресурсів банку через механізм функціонування ФПГ є найбільш реальним. Завданням банку є залучення і акумулювання фінансового капіталу

групи, кредитування підприємств ФПГ, надання гарантій для підприємств при отриманні ними кредитів в інших банках, а також надання кредитів одним підприємствам під гарантії інших, що входять в склад групи [2].

Переваги ФПГ із залученням банків з інвестиційними ресурсами заключаються, безпосередньо, в наступному:

- основна частина використовуваних для капітальних вкладень засобів спрямовується в ФПГ з метою розвитку та удосконалення виробництва всього технологічного ланцюга;

- стабільність і авторитет дасть їм більше переваг на ринку цінних паперів, в їх емісії, в залученні додаткового капіталу;

- багатосторонній та різноплановий характер діяльності дозволяє ефективно використовувати наявні ресурси ФПГ, маневрувати ними, спрямовувати в найбільш рентабельні сфери;

- використання найновіших інструментів менеджменту, особливо стратегічного планування, контролінгу і реінжинірингу дозволяє найбільш ефективно мобілізувати і раціональніше використовувати інвестиційні ресурси;

- активне і багатопланове використання потенціалу людського фактору в ФПГ, нових форм стимулювання праці, стає основою фінансового добробуту ФПГ;

- потенціал ФПГ дозволяє діяти на ринку і забезпечувати розширене відтворення на власній фінансовій основі, на принципах самофінансування, що дозволяє ефективніше інвестувати всі наявні ресурси;

- форма організації виробництва і бізнесу в цілому у вигляді ФПГ, особливо вертикально інтегрованої, на сьогодні є найбільш підготовленою до залучення і ефективного використання ресурсів для інвестицій.

Висновки. Спираючись на успішний досвід функціонування вертикальних ФПГ в розвинутих країнах, для підвищення їх ефективності доцільним є розв'язок наступних завдань:

- активно включати в склад ФПГ не тільки великі, але й середні і навіть дрібні підприємства;

- розширювати механізм створення в рамках ФПГ дочірніх і спільних підприємств, в тому числі із залученням іноземного капіталу;

- розширювати концернову основу створення ФПГ, що дозволить на міцній економічній базі відтворювати технологічні ланцюги;

- урізноманітнити форми діяльності фінансових організацій в рамках ФПГ, включаючи в їх склад не тільки банки, а й інвестиційні фонди, фінансові, лізінгові компанії, пенсійні фонди, що дозволить широко залучати тимчасово вільні фінансові ресурси із зменшенням ризику втрат;

- розширювати участь державних засобів в інвестуванні проектів в рамках ФПГ, але не через пряме виділення бюджетних асигнувань, а через міжбанківський кредит;

- активізувати створення регіональних ФПГ із залученням засобів місцевих бюджетів і регіона-

льних відділень банків.

Список використаної літератури:

1. Wittington R., Mayers M. The European corporation: strategy, structure and social science. – Oxford, Great Britain, 2000. – 178 p.
2. Уманців Г., Уманців Ю. Фінансово-промислові групи у структурі сучасної економіки // Економіка. – 2005.- №5. – С. 10-16.
3. Пасічник Т.О. Перспективи розвитку інтегрованих корпоративних структур // Фінанси України. – 2006. - №12 – С.123-131.
4. Мильнер Б. Теория организации: Учебник. - М.: ИНФРА-М, 2002. – 558 с.
5. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия: Пер. с англ. – СПб.: Издательство «Питер», 1999. – 416 с.
6. Berglof E. Corporate control and capital structure: Essays on property rights and financial contracts. – Stockholm, 1991. - 193p.
7. <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Ганущак-Єфименко Л.М. Інтегровані структури бізнесу та їх роль в економіках країн світу // Актуальні проблеми економіки.- 2011.-№11.-с.121.
9. Заворотний Р.І. Злиття й поглинання як метод залучення капіталу в будівництво // Актуальні проблеми економіки.- 2008.-№3.-с.37.

В статье рассмотрены наиболее распространённые методы экономической интеграции предприятий, проведен анализ современных интеграционных образований в Украине и предложен комплекс мер по повышению их эффективности.

In article the most widespread methods of economic integration of the enterprises are considered, the analysis of a current state of integration associations in Ukraine is made, the complex of actions for increase of their efficiency is offered.

Рецензент: к.е.н., доцент, Н. В. Клецова
Дата надходження до редакції: 24.02.2012 р.